

II. évfolyam 8. szám 1991. augusztus

HÍRMONDÓ

VÁLTOZÁSOK A KÖNYVTÁRBAN

A Megyei Könyvtár fenntartója a Nógrád Megyei Közgyűlés Hivatala. Mint fenntartó, biztosítja a Könyvtár működéséhez szükséges költségvetési összeget.

A Megyei Közgyűlés költségvetése 140 millió Ft-os hiánnyal készült el, és ezt a kormány kiegészítő támogatása csak részben pótolta (50 millió Ft). A fennmaradó (90 millió) hiány következtében rendelte el a Megyei Közgyűlés Hivatala minden megyei intézmény költségvetésének módosítását, ami a Könyvtár esetében 5,1 millió Ft-tal kevesebb fedezetet jelent.

A helyzet csak az eddig végzett munka visszafejlesztésével, intézményi átszervezéssel oldható meg. Ez pedig a következőket jelenti:

- 1./ Funkciók, feladatok, szolgáltatások megszüntetése, ill. feladatkörök összevonása
- 2./ Ezek személyi vonzatai, vagyis létszámcsökkentés
- 3./ Beszerzések mértékének csökkentése/anyag, technika, dokumentum/
- 4./A rezszi csökkentése, ami erősen kihat a nyitvatartásra.

1991. augusztus 1-től a Megyei Könyvtárban új nyitvatartási rend szerint dolgozunk. Hétfőtől-péntekig naponta 10-18 óráig fogadjuk olvasóinkat. A szombati szolgáltatások megszűnnek.

A városi fiókkönyvtárak - ideiglenesen - augusztusban zárva tartanak. Közülük csak a somoskőújfalui és a Gerelyes Endre Művelődési Házban működő könyvtárak fogadják olvasóikat.

A jövőben csak olyan rendezvényeket tudunk szervezni, melyek belépődíjasok vagy önköltségesek. (PI: nyelvtanfolyamok)
A külső vezetőkkel működő kiscsoportokat szeptember 1-től nem működtetjük. Továbbra is helyet adunk azonban a Balassi Bálint Asztaltársaságnak.

Megszüntetjük a videofilm-kölcsönzést, mivel a gyarapításra, pótlásra nincs lehetőségünk.

Megváltozott a késedelmes olvasók felszólításának rendje: ezentúl csak egy felszólítót küldünk ajánlott levélben. A késedelmi díj mértéke könyvenként 10.- Ft + postaköltség + kezelési költség.

Tekintettel az árak emelkedésére, ill. a költségvetés módosítására a lapok, folyóiratok valamint a könyvek választékának, példányszámának mérséklésére kényszerülünk.

Megszüntetjük az iskolai könyvtárak megyei hálózati-módszertani gondozását.

Kedves Olvasóink!

Augusztus 1-től kevesebb munkatársunk segítheti Önöket a könyvtárhasználatban. Törekvésünk azonban, hogy a csökkentett nyitvatartási időben is az eddig megszokott színvonalon végezzük szolgáltatásainkat. Kérjük, hogy fogadják megértéssel kényszerű intézkedéseinket!

Augusztus - Szűz hava

A régi római naptár hatodik hónapját eredetileg "Hatodiknak", Sextilisnek hívták. I. e. 8-ban szenátusi határozattal kapta Augustus császárnak hódoló, mindmáig használatos nevét. A szenátus azért épp ezzel a hónappal kedveskedett a princepsnek, mert ekkor nyerte el első consulatusát és hódította meg Egyiptomot. Augusztust tüzes ifjú jelenítette meg lángszínű ruhában, szárazságtűrő virágokkal ékesítve. Jobbjában a Szűz jelét tartotta - augusztus 24-én kezdődik a Szűz hava -, baljában kosarat a hónap terményeivel. Augusztus régi magyar neve Kisasszony hava, Szűz hava. Az augusztus 24-től szeptember 23-ig tarló csillagászati hónapot ma is Szűz. havának nevezik, noha a Nap a valóságban már egy bő hónappal később lép a csillagképbe. Egykor az augusztust, az aratás, betakarítás hónapját értették alatta.

A Szűz csillagkép legfényesebb csillaga a nappálya szomszédságában pislogó Spica ("Kalász"). A mezopotámiai eredetű elnevezés abból az időből származik, amikor a kalász beérését az égi Kalász aranyba, fénybe öltözése jelezte. A név régiségére vall, hogy a kalászos Szűz már a klasszikus ókorban sem felelt meg jelzői szerepének, annak ellenére, hogy a civilizáció centruma is közben lassan északra tolódott, amivel az aratás időpontja is későbbre került, követve az őszi pont felé mozduló csillagképet. Valamikor a közel-keleti "neolitikus forradalom" idején, az i. e. 7-5. évezredben adhatott jelt a Kalász az aratás megkezdésére.

Új állami ünnepünk:

augusztus 20

1991. évi VIII. törvény a Magyar Köztársaság állami ünnepéről

Az Országgyűlés a Magyar Köztársaság államiságáról történő méltó megemlékezés céljából az alábbi törvényt alkotja:

1. § A Magyar Köztársaság nemzeti ünnepei:

a, március 15-c, az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc kezdetének, a modern parlamentáris Magyarország megszületésének napja

b, augusztus 20-a, államalapító Szent István ünnepe,

c, október 23-a, az 1956. évi forradalom és szabadságharc kezdetének, valamint a Magyar Köztársaság 1989. évi kikiáltásának napja.

2. § Az 1.§-ban említett nemzeti ünnepek közül augusztus 20-át az Országgyűlés hivatalos állami ünnepé nyilvánítja.

INDOKLÁS

Ünnepeink egységes szemléletű rendszerezése az elmúlt évtizedekben nem történt meg. Emelett a hatályos jogszabályok az egyes történelmi események állami vagy nemzeti ünnepé nyilvánításával összefüggésben egymásnak ellentmondó és meghaladott rendelkezéseket is tartalmaznak.

Az előzőekben említettek, valamint az a tény, hogy az ünnepeinkhez kapcsolódó események a magyar történelem, illetőleg a történelmi tudat ápolása szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak, egyaránt indokoltá teszik, hogy ezeknek az eseményeknek az évfordulói egységes elvek alapján kerüljenek rendelkezésre.

A nemzeti ünnepek valamelyikének állami ünnepé nyilvánítása új államiságunk megünneplése, az állami kitüntetések adományozása, valamint egyéb, a protokolláris és diplomáciai kapcsolatokban szokásos érintkezések szempontjából indokolt. Erre irányul a törvényjavaslat 2. §-a, amely az 1. §-ban felsorolt nemzeti ünnepek közül augusztus 20-át nyilvánítja hivatalos állami ünnepé.

100 éve halt meg HAAN LAJOS

Nógrád megye tudós szülöttje

Haan Lajos 1818. szeptember 13-án született Sámsonházán. Édesapja a sámsonházi evangélikus parokián látta el a papi teendőket, majd hivatásának folytán Békéscsábára települt át családjával.

A gyermek Haan Lajos tehetsége korán megmutatkozott. Tanulmányait Mezőbényben, Eperjesen kitűnően végezte. Kiemelkedett a filozófia és teológia tárgyak terén elért eredményeit tekintve, s a helyi önképző társaságban - Eperjes - is gyakran vezetőként szerepelt.

Az iskolák elvégzése után rövid ideig nevelősködött, majd a jénai egyetemen tanult. Hazatérte után Békéscsábán egy új polgári iskola tanára lett, de a papi feladatainak is mindig eleget tett.

Figyelme a történelmi kutatómunka felé fordult, művei egymás után jelentek meg: "Békés-Csaba mezővárosa hajdani és mostani állapotáról," "Ó- és Új-Nagylak történetei", "Időszaki Tábla a magyarhoni evangélikus egyház történetéhez".

Helytörténelmi munkásságának eredményeként értékes monográfiákat írt "Békésvármegye hajdana", "Bél Máttyás életrajza" és "Dürer Albert családi nevééről és családjának származási helyéről" címmel. Mindezek elismeréseként 1877-ben a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé emelte. A kutatómunka és a publikálás mellett nem kerülte el figyelmét a helyi művelődési történelmi társulat szervezése sem. Jó szervezőként, nagyszerű előadóként ezeket vonzott egy-egy papi szónoklata is. Mint szlovák nemzetiségű tudós ember kutatója volt a magyarországi szlovákság irodalmának. A nemzetiségi kérdésben a dualizmus-korabeli viszonyok között vallotta: "... a sok nemzetiségű hazát, csak fiainak magas eszmények és közös célok felé irányuló, testvéries együtt-működése teheti nagyvá és boldoggá".

Haan Lajos tartalmas életútja 1881. augusztus 12-én szakadt meg.

Halálának centenáriusán Békéscsábán tudományos ülészakot rendeznek; Sámsonházán pedig felavatják és megkoszorúzzák a szülőháza helyén álló épületen elhelyezett emléktábláját.

GYEREKEKNEK

Tudod-e?

DRÉGELY VÁRA

A tatárjárás idején említik először a várat. Csák Máté birtokossága idején Hont vármegye Székhelye. Később jelentőségéből egyre veszít, az 1400-as évek végén már csak vadászkastélynak használják. Nógrád eleste után a végvári láncolat hangsúlyos eleme. A korszerűtlen, rossz állapotban lévő várat Szondi György vezetésével a védők mindhalálig tartják. 1552. július 10-én hősiiesen harcolva, az utolsó szál emberig elesnek. A törökök az Ipoly mocsarai között fekvő falu temploma körül palánkvárat építenek. A tizenöt éves háborúban a magyar seregek megszerzik, fontos szerepet játszik Bocskai és Bethlen harcaiban, a törökök 1633-ban már csak rövid időre tudják elfoglalni. Soha többé nem nyert különösebb jelentőséget későbbi történelme folyamán.

Egy 444 m magas vulkanikus kúpon meredeznek a várromok: néhány hosszanti várfal, valamint két félkörű torony maradványai. A vár külső és belső (felső) várból állt. A felső várba a sziklába vágott folyosó vezetett, melynek alsó nyílása és néhány lépcsőfoka ma is látható. A vár északnyugati falán, hős védelmének 400 éves évfordulója alkalmából emléktáblát helyeztek el.

Magyarország 1990.

Hernády Károly: Nógrádi várak. 1982.

Szombathy Viktor: Nógrádi útikalauz 1976.

Vártúrák kalauza. 1975.

Sorozataink

Tudod-e, hogy a nyomozókutya képes követni a bűnöző több mint kétnapos nyomát, de a szagnyomok alapján tudja azt is, mekkora az üldözött előnye? Hogy a delfinek több száz kilométerről tudnak egymással énekelve beszélgetni? Vagy láthatjuk-e valaha is úrbéli testvéreinket? Ilyen és hasonló rendkívül érdekes kérdésekre ad választ a természet titkait fűrkésző új könyvsorozat, amely Európa jónéhány országában már nagy sikert aratott. Eddig több mint 20 millió példány jutott el az olvasókhhoz.

Magyarországon eddig az alábbi kötetek jelentek meg:

Dröscher: Ahogy az állatok látnak, hallanak és éreznek

Deimer: Bálnák és delfinek

Haber: A csillagok

Igen gazdag és szép a kötelek illusztrációs anyaga: régi fametszetek, magyarázó színes ábrák, fantáziarajzok váltakoznak szenciósámba menő fényképfelvételekkel. A gyermekolvasókon kívül minden érdeklődő, a felnőttek is hasznosan olvashatják a sorozat könyveit.

Rejtvény

Egy kérdés - három felelet

Számos általánosan használt kifejezésnek története van. Ezek közé tartozik az ágrólszakadt szó is. Kutattunk az eredete után, és három magyarázatot is találtunk. Melyik a pontos?

1. Az erdőkerülőket, akiknek az ágak gyakran ronggyá szaggatták a ruháikat. Egyébként sem voltak gazdag emberek, s lassan minden rongyos ruhájú szegényt is így neveztek.

2. Az ág régen akasztófát is jelentett, mert gyakran végeztek a gonosztevők a fa ágain. Aki onnan megmenekült, például letörött az ág, az volt az. ágrólszakadt. Ami ebben az esetben felért egy gazdagsággal...

3. Régen fonnyadt körtéhez hasonlították az elhagyott embereket, mert a fonnyadt körte, ha már senkinek sem kell, leszakad az ágról. Innen az ágrólszakadt elnevezés, ami azt jelentette: felesleges, senkinek sem kell.

Beküldési határidő: 1991. augusztus 20.

A júliusi rejtvény helyes megfejtése: VÁNDOR

A helyes megfejtést beküldők közül könyvjutalmat nyertek: Kállay Csilla Salgótarján, Kertész. u. 11., Farkas Gábor Salgótarján, Zalka Máté út 13/a., Tózsér Györgyi Salgótarján, Alkotmány u. 5. 1/7., Hajdú Bernadett Salgótarján, Zölfa út 8., Oláh Teréz Salgótarján, Pécskő út 12/B.

NYÁR A GYERMEKKÖNYVTÁRBAN

Augusztus havi szünidei program

Minden HÉTFŐN és PÉNTEKEN videomozzi:

Műsor:

5. Tüskevár (ifjúsági Ilim)

9. Keménykalap és krumpliorr (ifjúsági film)

12. Állatszelídítők (szovjet játékfilm)

16. Gyermekfűzér (rajzfilmek gyerekeknek)

19. Vadnyugati mackókaland (báb mesefilm)

23. Hahó, Öcsi (ifjúsági film)

20. Hahó a tenger (ifjúsági film)

29. Bogánics (magyar játékfilm)

A hónap MINDEN KEDDI NAPJÁN láncot fűzhetsz színes gyöngyből.

SZERDÁN "NAGY A VILÁG"-sorozatunkban megismerkedhetsz más országok gyerekeinek életével és játékaival. (5-8. osztályos tanulóknak)

CSÜTÖRTÖKÖN: Hol volt, hol nem volt... kirándulás a mesék birodalmába, ahol eljátszhatod, bábozhatod, lerajzolhatod kedves mesédet, mesehősödöt. (1-4. osztályos tanulóknak)

MINDEN NAP: Rejtvényszák- sok sok feladványát megfejtheted és értékes holmikot nyelhatsz.

Augusztus 14-én és 28-án BEÜLÜNK AZ IDŐGÉPBE...és visszamegyünk a magyar történelem harcos, izgalmas, sorsdöntő, korszakai-ba. (5-8. osztályos tanulóknak) Valamennyi program kezdési ideje: délután 2 óra.

Vidám szünidőt kívánunk és szeretettel várunk!

A HÓNAP KÖNYVE

Tittel Pál: Rövid tudósítás a Buda-Pesti torony órák regulázása végett adandó jelek idejéről s módjáról négy közhasznú tábla toldalékkal

Tittel Pál 1781. június 29-én született Pásztón. Szülei Pásztón élő polgárok voltak. A tehetséges fiatalember Gyöngyösön, Kecskeméten majd Egerben végezte tanulmányait. Az egri érseki iroda hamar felfigyelt Tittel Pálra. Kezdetben matematikát tanított, majd érseki felkérésre, az egri liceumi csillagvizsgáló vezetői feladatainak ellátására készült. 1810-ben Bécsbe ment, s a kor tehetséges csillagászeitól vett órákat, felkészülésében jelentős szerepet játszott Gauss, aki a korabeli német neves természettudósokkal is megismertette Tittel Pált.

1818 februárjában Tittel véglegesen visszatért Egerbe, ahol azonban szakmai írgységgel, gáncoskodással kellett megküzdenie. 1824-ben Budára települt; a budai gellérthegy csillagvizsgáló új lehetőségét biztosított Tittel Pálnak. Nagy tiszteletet vívott ki magának szakmai tudásával. Gyakori vendége volt Széchenyi István is.

Termékeny esztendőket következtek az alkotás szempontjából. A Magyar Tudós Társaság matematikai műszótárának címszavait ő írta. Az első magyar nyelvű lexikon, a "Közhasznú Esmeretek Tára" megalkotásában szintén részt vett.

Könyvtárunk helyismereti különgyűjteménye rendelkezik Tittel Pál 1830-ban megjelent fentebb bemutatott könyvével. Ez a könyvecske részletesen tartalmazza azokat a tudományos érveket és gyakorlati teendőket, amelyek segítségével Tittel Pál szerint: "Budán s Pesten valamennyi torony órákat, valamint egyéb álló, függő zseb órákat is, igen könnyű lesz egymás között egységbe, mind a nap által ki jelelt idővel rendben tartani."

"Tittel Pál tervei között szerepelt a "Népszerű csillagászat" a "Matematikai földleírás" és a "Magyar égi és földi golyó" c. munkák megírása is.

Egészsége azonban korán megromlott. 160 évvel ezelőtt, 1831. augusztus 26-án, 47 éves korában hunyt el.

ÚJ PERIODIKÁK

1989-től a lapkiadás mennyiségi mutatói robbanásszerűen megváltoztak. Naponta jelennek meg új, mégújabb legújabb lapok. S bár intézményünk az áremelkedések miatt többszáz lap előfizetését kényszerből lemondta, mégis igyekszik a friss, az új lapok közül legalább néhányat olvasóink rendelkezésére bocsátani.

Ezeket szerelnénk most az Önök figyelmébe ajánlani:

Nógrádi lapok:

GYARMATI SZABADSZÁJ. Közéleti, várospolitikai magán kiadású lap

HÉTVÉGI EXTRA. Észak-Magyarországi hetilap

KÖZ-PONT. Balassagyarmati közéleti információs havilap

PÁSZTÓI HÍRLAP. Önkormányzati várospolitikai tájékoztató

SALGÓTARJÁNI (RÖP) LAPOK. Közéleti felvilágosító magán kiadású lap

SZENDEHELYI HÍREK. Önkormányzati, közéleti havilap

SZURDOK. Mátraterenyei havi krónika

VÁROSHÁZI TUDÓSÍTÁSOK. Salgótarjáni Polgármesteri Hivatal tájékoztató kiadványa

Napilapok, hetilapok:

ÁLLÁSKÖZVETÍTŐ. Munkavállalók és munkaadók hetilapja

HETI KIS ÚJSÁG. Politikai hetilap

HETI MAGYARORSZÁG. Politikai és társadalmi hetilap

SPORT PLUSZ FOCI.

Függetlenn demokratikus sporthetilap

ÚJ MAGYARORSZÁG. Polgári napilap

Folyóiratok:

ARANY KÖTŐTŰ. Havonta megjelenő kötő magazin

BUTIK. Olasz-magyar képes havi divatmagazin

DANUBIUS. Közép-európai társadalmi havilap

EGYHÁZ ÉS VILÁG. Kéthetente megjelenő protestáns lap

FES TALLÓZÓ. Nemzetközi szociáldemokráta tájékoztató

FILLÉRES ÖTLETEK. Divat, kézimunka, lakberendezés, szépségápolás praktikus ötletei

FILM SZTÁR. Havi kulturális művészeti magazin

A HON. A Magyar Politikai Foglyok Szövetségének társadalmpolitikai újsága

KÖZHÍRNÖK. A Közszolgálati Szakszervezetek havilapja

MAGYAR LETTRE INTERNATIONALE. Negyedéves európai kulturális folyóirat

MAGZATVÉDELEM. A Magzatvédő Társaság negyedéves lapja

NEVELÉSTÖRTÉNETI TÁJÉKOZTATÓ. Az OPKM neveléssel, oktatással foglalkozó negyedéves lapja

NYUGATI MAGYARORSZÁG. A nyugati magyarok társadalmpolitikai, közéleti havilapja

ÖN KOR KÉP. Liberális önkormányzati havi lap

RÁZENE. Rákosmenti Zenebarát Kör komolyzenei tájékoztatója

SZÉKELY ÚTKERESŐ. Székely-udvarhelyi közéleti, művelődési, irodalmi havilap

SZÍNES SZÁLAK. Negyedéves kézimunka-magazin

SZÓSZÓLÓ. Tudományos Dolgozók Szakszervezetének havilapja

SZÖVETKEZÉS. Szövetkezeti Kutatóintézet féléves tájékoztatója

TÁVLATOK. Világnézeti, lelkeségi és kulturális negyedéves folyóirat

ÚJ MAGYAR HÍREK. Magyarok világlapja. Független havi magazin

ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE. A Magyar Pedagógiai Társaság és az Országos Közoktatási Intézet lapja

VÁM-ZOLL. Vámpolitikai tájékoztató

KIÁLLÍTÁS

A Balassi Bálint Asztaltársaság képzőművészeti kiállítását 1991. július 29-én 16 órakor KUN ZSUZSA, a Városi Önkormányzat Kulturális és Sportbizottságának elnöke nyitotta meg.

A kiállítás 1991. augusztus 31-ig tekinthető meg a Balassi Bálint Nógrád Megyei Könyvtár emeleti csarnokában.

BARÁTI ZOLTÁN

- Öreg zenész

- Vendégváró

NYELVTANFOLYAMOK

A MEGYEI KÖNYVTÁRBAN

Szeptemberben könyvtárunk újra várja a nyelveket tanulni szándékozókat! Megfelelő számú jelentkező esetén

ANGOL

FRANCIA

NÉMET

kezdő és haladó csoportokat szervezünk felnőttek és gyermekek részére. A felnőttanfolyam óraszámja 120 (heti 2x2 óra), díja 7.500.-Ft. A gyermektanfolyam óraszámja 80 (heti 1x2 óra), díja 5.000.-Ft.

Jelentkezési határidő: augusztus 30.

Telefon: 16-777

- 27-es mellék: Gyetvainé Szorcsik Angéla

- 31-es mellék: Magyar Tamás